

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ו ע"י ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1303

מסכת בבא מציעא ע"ד-פ' ♦ אהלות י"ב, ג' - י"ב, ז'

בס"ד, ד' אייר תשפ"ד

השבוע בגליון

- ♦ "ריבית דברים", מדאורייתא או מדרבנן?
- ♦ יתברך פלוני משמים
- ♦ אמירת תודה בעת קבלת הלוואה

♦ דברי ברכה למסייעים בהוצאת ספרים

- ♦ הלוואות דולרים תמורת דולרים, הנידון ההלכתי וההכרעה
- ♦ האם באמת חל "פיחות" בשקל?
- ♦ לא תהיה לו כנושה, מתי?

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אהבת תורה

במסכת אבות (פרק ו) מונה המשנה את ארבעים ושמונה המעלות הנדרשות לאדם לקניית התורה. אחת מהן היא "שמחה". כלומר: על האדם להגיע לדרגה שיאהב את לימודו עד שישמח בו כמוצא שלל רב. לקח מופלא בנושא זה ניתן ללמוד מן המעשה שלפנינו, אשר סופר לנו על ידי הרב הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א.

היה זה באישון ליל.

בני ישיבתו של הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, בהם גם הבחור משה פיינשטיין, שנודע לימים כגאון וכפוסק הדור, נמו זה כבר את שנתם בעיירה הרוסית, אך ראש הישיבה, ר' פסח, עדיין שקד על תלמודו.

"הוא פשוט אהב ללמוד", מספר נכדו הרב זוכובסקי שליט"א. "בכל פעם שהיה זוכה לחדש

דף/ע"ה לא יאמר אדם לחברו הלוויני כור חטיין

הלוואות דולרים תמורת דולרים, הנידון ההלכתי וההכרעה

יש המקפידים להחזיק בביטחון שטר של דולר אחד, כדי להימנע מחשש איסור "סאה בסאה" בעת שהם נוטלים הלוואות דולריות. במאמר הבא נרד לפרטי הפולמוס המפורסם, האם יהודי תושב ארץ ישראל רשאי להלוות לחבירו מטבע זר, ובאותה מידה, אם קוראינו החביבים מארצות הברית, מאנגליה, מבלגיה, מארגנטינה מצרפת ומארצות אחרות, רשאים להלוות שקלים או כל מט"ח אחר זה לזה. בנוסף לכך, קיים נידון, אם דינו של הדולר של ארצות הברית, דומה לדין שאר מטבעות חוץ. נידונים אלו מבוססים על מספר מחלוקות ואומדנים בשיעורי חז"ל שנאמרו בגמרתנו. על כך, ועל האופנים בהם לפי כל הזדעות מותר להלוות מט"ח תמורת מט"ח, בשורות הבאות.

בסוגייתנו מבואר, שחז"ל אסרו להלוות "סאה בסאה". כלומר, אסור לאדם להלוות לחבירו ק"ג אחד של עגבניות, בתנאי שהלווה יחזיר לו כמות זהה של עגבניות. כל זאת, שמא מחיר העגבניות ביום החזרתן יהיה גבוה ממחירן בעת נתינתן, ונמצא שהלווה שקיבל עגבניות בשווי של 10 שקלים, החזיר עגבניות בשווי של 11 שקלים. כך גם נפסק להלכה (שולחן ערוך יו"ד סי' קס"ב סעי' א').

בשורשו של איסור הלוואת "סאה בסאה" עומדת ההנחה, כי ערכו של חפץ נאמד על פי שווי של המטבע שמשמש בו. לפיכך, כאשר העגבניות התייקרו, אין מתייחסים לכך כאל פיחות בערכו של המטבע, אלא ערכו של המטבע נותר יציב על כנו והעגבניות הן שהתייקרו. ממיילא, פרעון החוב בעגבניות, היקרות יותר מהעגבניות שנלקחו כהלוואה, מהווה ריבית.

הרשב"א מבאר שדין "סאה בסאה" קיים גם לגבי מט"ח. קביעה זו מתבססת על כך, שכל מדינה מייחסת חשיבות של כסף עובר לסוחר למטבע שלה בלבד [אי אפשר לשלם בדולרים כמעט באף מקום]. ולפיכך, המט"ח נחשב כחפץ מול מטבע המדינה (עי' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רפ"ז, בית יוסף יו"ד סי' קס"ב, חזון איש סי' ע"ב ס"ק ט', ועי' מנחת שלמה סי' כ"ז אות ג' מה שדן בזה).

האם באמת חל "פיחות" בשקל? מעתה, כאשר חל "פיחות" בשער של השקל, אין להתייחס לכך כאילו ערכו של השקל ירד, אלא כאל עליה במחירו של הדולר, כשם שלעליה במחיר הרהיטים אין מתייחסים כאל פיחות בשער של השקל אלא כאל עליה במחיר הרהיטים. יוצא, איפוא, כי אדם שלוהה \$100 כאשר שוויים היה 400 שקלים, והחזיר את הדולרים לאחר שערכם

זעילוי נשמת

מרת **בילא** ע"ה

ב"ר רפאל ז"ל נלב"ע ז' אייר תשע"ג

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **בלה רחל פרנקל** ע"ה

ב"ר פישל ז"ל נלב"ע ג' אייר תשע"ד

תנצב"ה

לזעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יצחק שנוור** הי"ד ב"ר אהרן ורצה הי"ד

נלב"ע ד' באייר תש"ח **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י ידידינו הר"ר **אבי שנוור** ומשפ' שיחיו - סביון

נר ה'
נשמת
אדם

עלה ל - 420 שקלים, פרע סכום העולה על זה שלווה, והדבר אסור (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רפ"ז, הביאו ב"י בסגנון שונה ביו"ד סי' קס"ב). כמובן, דין זהה, נוהג בתושבי חו"ל, שאסור להם להלוות שקלים תמורת שקלים.

אלא, שכאשר חז"ל תקנו את איסור "סאה בסאה", הם גם קבעו שני תנאים, שקיומם מתיר להלוות "סאה בסאה". **א.** "יצא השער". **ב.** "יש לו". **יצא השער** היינו, אם מחירו של חפץ מסויים הוא קבוע [כגון, לחם, סיגריות וכדומה], ועליה במחירו אינה צפויה בתקופה הקרובה, וניתן להשיגו בנקל, אין כל בסיס לחשש של איסור "סאה בסאה", שהרי הלווה יכול לרכוש חפץ זה בשוק במחיר זהה למחירו ביום ההלוואה ולפרוע ללווה את החוב בחפץ זה, ונמצא שהחזיר אותו סכום שהוא לקח כהלוואה, וכאשר ביד הלווה אפשרות סבירה להחזיר את חובו באופן שלא ישלם יותר מסכום ההלוואה, לא גזרו חז"ל איסור "סאה בסאה".

אלא, שעדיין יש להגדיר מהו זמן המינימום של "יצא השער". כלומר, מהו משך הזמן אשר אין בו כל חשש עליה במחיר חפץ זה. האם די ביום אחד, או שמא יש צורך במספר ימים לפחות? בנידון זה נחלקו הפוסקים בני זמננו. יש הסוברים כי די בכך שאנו בטוחים שמחיר החפץ לא יעלה **ביום ההלוואה**. ויש הסוברים כי אין די ביום אחד בלבד, משום שהעמדת פרק זמן כה קצר לרשותו של הלווה כדי לרכוש את החפץ ולהחזירו למלווה, אינה סיבה מספקת להסרת החשש של "סאה בסאה", מפני שיתכן שהוא כבר לא יספיק לרכוש את החפץ ביום זה ויאאלץ לשלם תמורתו מחיר גבוה יותר (עי' מחלוקת המחבר והרמ"א בשולחן ערוך יו"ד סי' קע"ה סעי' א', ובש"ך שם ס"ק ג', ובחכמת אדם כלל קמ"א ס"א, ובשו"ת שבט הלי"ח ח"ג סי' ק"ט).

מעתה, לדעת המסתפקים ביום אחד בלבד, אין כל איסור להלוות מט"ח, משום שבכל יום נקבע ערכו של המטבע לעשרים וארבע השעות הבאות [אמנם, מסתבר, שגם לדעתם, אסור ללוות מט"ח מספר דקות לפני פרסום השער הבא...]. הנידון בסוגיה זו הוא איפוא, לדעת הסוברים שפרק זמן של יום אחד אינו נכלל בהיתר של "יצא השער" המבואר בסוגייתנו.

גם לדעת הפוסקים המחמירים, שמורה העצה הבאה לכל המבקש ללוות מט"ח ללא כל חשש. זאת, על פי התנאי השני המבואר בסוגייתנו, והוא: **"יש לו"**. היינו, אם בשעת ההלוואה יש ללווה מט"ח בביתו אשר ממנו הוא יכול לפרוע את החוב, אין איסור "סאה בסאה", משום שהוא יכול להחזיר אותם תמורת ההלוואה, ושוב, לא נמצא שרכש מט"ח במחיר יקר כדי לפרוע הלוואת מט"ח שנרכש בזול. לא זו בלבד, אלא גם אם יש לו בביתו **מטבע אחד בלבד**, הוא רשאי ללוות מטבעות רבים ככל שיחפוץ, שהרי כנגד כל מטבע שהוא לווה, הוא יכול להחזיר את המטבע הבודד שבביתו, [כפי שניתן להבין שהוא רשאי ללוות עשר מטבעות מעשרה אנשים, וכנגד כל הלוואה, עומד המטבע שבביתו כאפשרות לפירעון] ושוב אין איסור בהלוואה זו (עי' בספר "תורת הריבית" פי' י"ט סעי' ה', המציין את שיטות פוסקי זמננו בד"ן זה).

ההבדל בין הדולר לשאר המט"ח: נידון זה, הינו לגבי **כל סוג של מט"ח**. אולם, לגבי מטבע הדולר עדיין דיון נוסף, יתכן שמעמדו המיוחד של הדולר גורם לו להיחשב כמטבע ואין בעיית "סאה בסאה" ורבות דנו בכך הפוסקים.

דף עה/ב מנין לנושה בחבירו מנה לא תהיה לו כנושה, מתי?

בסוגייתנו מבואר, שעל המלווה להמנע מלדחוק את הלווה לפרוע את החוב, כאשר ידוע למלווה שאין ללווה מקורות כספיים לפרוע אותו, כפי שכתב בספר החינוך (מצוה ס"ז) "שנמנענו מלתבוע החוב מן הלווה בעת שנדע שאינו יכול לפרוע חובו לפי שאין לו, שנאמר (שמות כב/ כד), לא תהיה לו כנושה". החינוך ממשיך וכותב: "משרשי המצוה, לקנות לנו מדת חסד וחנינה וחמלה, וכשיהיו קבועות לנו אז נהיה ראויים לקבלת הטובה...".

כאשר המלווה פוגש את הלווה, עליו להתנהג עמו כאילו לא הלווה לו כסף מעולם (רש"י שמות כב/כד), ואילו מלווה הנושה בלווה העני, הרי הוא "כאילו דנו בשני דיני... **כאש ובמים**", כמבואר בסוגייתנו. המהרש"א מבאר זאת בכך, שהלווה המתבייש מפני המלווה, **מחוויר ומסמיק** כאחת, וההסמקה היא מתולדות האש, והחווירון הוא מתולדות המים.

שאלה מעניינת הקשורה להלכה זו מעלה בעל המנחת חינוך. מדברי הפוסקים (רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"א הל' ב', שו"ע חו"מ סי' צ"ז סעי' ב', שועה"ר הל' הלוואה ס"ב) משמע, שהאיסור על המלווה לדחוק בלווה, הוא רק כאשר המלווה **יודע בוודאות** כי ללווה אין מקורות לפרוע את חובו. אולם, אם אין המלווה מודע למצבו הכלכלי של הלווה, הוא רשאי לדחוק בו.

לכאורה, אין איסור זה שונה מכל איסורי התורה, שבהם אנו נוקטים ש"ספקא דאורייתא לחומרא". אם כן, גם כאשר המלווה מסופק בדבר מצבו הכלכלי של הלווה, עליו להמנע מלדחוק בו, שמא אין לו נכסים ונמצא שעבר המלווה על איסור מן התורה?

דבר מה תוך כדי לימודו, או לרדת לעומקה של סוגיה סבוכה, היה ליבו נמלא אושר עילאי שאין להשוותו לכל אושר גשמי. פניו זרחו ועיניו האירו באור יקרות".

אותו לילה ישב ר' פסח ושיקע את ראשו ומוחו ברמב"ם מוקשה. שחור על גבי לבן כתובים דבריו של הרמב"ם, אך קשה מאד להבינם. שעות ארוכות התייגע ר' פסח, עמל ואמץ את ראשו הכביר, ולפתע, כרוח סערה, אץ ר' פסח לרעייתו שזה מזמן נרדמה, ובקול אדירים קרא לעומתה "האם את שומעת? איך האב אפשרט אין רמב"ם! - יש לי הסבר בדברי הרמב"ם".

הבית נייער משנתו והשמחה הרקיעה שחקים. העיירה שקועה היתה בשנתה העמוקה, כוכבים בהירים המבשרים כי חצות הליל חלף עבר זה מכבר, שייטו בעצלתיים מעל בתי העיירה הישנונית, אך בית אחד היה עירני לחלוטין. לאבי המשפחה יש פשט ברמב"ם! איך אפשר לישון?

אהבת התורה שפעפה בר' פסח ובבני משפחתו, גלשה עברה על גדותיה, והשפיעה

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה': לומדים כמה דקות חזקים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד < 3029 * נכשיו

חודש ראשון התנסות חינם

גם על בנות המשפחה שקלטו רשמים מעולמה של תורה. וכך, כשור השמחה פנתה הרבנית לבעלה: "הרי אתה בעל התפעלות והנך מתרגש בקלות. חכה קמעה, ולאחר שתתיישב דעתך, בדוק נא היטב אם אכן זהו הפשט ברמב"ם..."

נענה ר' פסח לאתגר, העמיק לצלול שוב בספרו של הרמב"ם, ולאחר זמן רב שב קולו השמח להדהד בחלל הבית - "אכן, בדקתי, זהו הפשט האמיתי ברמב"ם!"

נכדו מספר מעשה זה כשהתרגשות נשמעת בקולו והוא מוסיף, כי מי אשר לא הכיר היטב את סבו הגאון ר' פסח ואת משפחתו עלול לתמוה, כיצד זה העיר ר' פסח את רעייתו באישון ליל.

כדי לסבר את האוזן, אומר הרב זוכובסקי שליט"א, נתאר לעצמנו אדם מסויים, אשר לאחר שנות המתנה ארוכות זכה להתבשר כי סוף סוף נולד לו נכדו הראשון. כל אחד מבין היטב כי הסב המאושר יזדרז לבשר לרעייתו את הבשורה הנפלאה, גם אם באותו זמן היא נמה את שנתה.

כל הסבר חדש בדברי הרמב"ם היה עבור ר' פסח מאורע מסעיר כאילו זה עתה נולד לו נכד ראשון כה גדולה היתה אהבתו לתורה, וכמוה של בני משפחתו אשר השכיל להחדיר בהם את החדווה ואת השמחה שנילו ללימודו.

יהי רצון שנוזכה כולנו ללמוד תורה מתוך שמחה והרחבת הדעת.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

בקושייתו זו של בעל המנחת חינוך עוסקים כמה מרבתינו האחרונים. גם המהר"ם ש"ק (על תרי"ג מצוות) שדן בנושא, מחדש סברא יפה בנידון. לדבריו, יש להבדיל בין מעשה שהוא ספק איסור בלבד, לבין מעשה שהוא ספק איסור ספק מצווה. כלומר, אם אכן בבקשת המלווה מן הלווה לא היה אלא צד איסור בלבד, לא היה המלווה רשאי לדחוק בלווה, שהרי "ספקא דאורייתא לחומרא". אולם, במקרה זה, אם אכן יש נכסים ללווה, אזי, על ידי דחיקתו של המלווה תתקיים מצוות "פריעת בעל חוב מצווה", ובאופן זה לא נאמר הכלל של "ספקא דאורייתא לחומרא" [לכאורה, יש להעיר, שהרי מצוות פרעון החוב מוטלת על הלווה בלבד, וחיידוש הוא לומר שספק דאורייתא נדחה כדי לעורר את השני לקיים מצווה].

מעניין לציין את תירוצו של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל (משמרת חיים) המבאר, שהתורה אסרה על המלווה לדחוק בלווה מתוך כוונה **לצערו**, כלשון החינוך שהנושה עושה זאת כאשר "יודע שאין לו ותובעו כדי לצערו". לפיכך, תביעת מלווה היודע כי ללווה אין נכסים מהם יוכל לפרוע את חובו, נועדה לצער את הלווה. אולם, אם המלווה אינו מודע למצבו הכלכלי של הלווה, אזי, תביעתו לא נועדה כדי לצערו, אלא כדי לגבות את כספו.

בני אדם מסתירים את ממונם: בעל המנחת חינוך בעצמו מעלה סברה מעניינת ליישוב קושייתו, שמאחר שבדרך כלל בני אדם מסתירים את ממונם, אזי, כמעט לעולם לא יוכל המלווה לתבוע את הלווה מאחר שהלה מסתיר את מצבו הכלכלי. לפיכך, יתכן לבאר שהתורה אסרה לתבוע את הלווה, רק כאשר ברור למלווה שאין לו ממון.

דף עה/ב יש ריבית דברים

דברי ברכה למסייעים בהוצאת ספרים

לפני מספר דורות, אחד מגדולי הדור הוציא לאור ספר חידושי תורה, שזכה לביקורתו הנוקבת של הגאון רבי שלמה יהודה סיגעיט זצ"ל. לא על התוכן היתה תלונתו, כי אם על דף אחד בודד שנדפס בסוף הספר. באותו דף הודה המחבר בחמימות לאנשים שהלוו לו מעות לצורך הוצאת הספר, והגאון מסיגעיט, בעל הערך שי (י"ד מדורה בתרא סי' ק"ס סעי' י"ב) העיר כי ודאי יצאה שגגה מתחת יד הכותב, שהרי, בסוגייתנו מבואר, כי אדם אשר לא היה רגיל להקדים שלום לחבירו, אינו רשאי לנהוג כן לאחר קבלת הלוואה ממנו, משום שכל דבר מה שהלווה מעניק למלווה בעקבות ההלוואה מוגדר כ"ריבית דברים". לפיכך, גם אין לברך את המלווה על ההלוואה שהעניק לצורך הוצאת הספר.

"ריבית דברים", מדאורייתא או מדרבנן? אולם, כאשר נרד לפרטי איסור זה נגלה, כי ישנו אופן מסויים, לפי שיטות מסויימות, שבו מותר לברך את המלווה על הלוואתו. הא כיצד? ובכן, הפוסקים נחלקו האם "ריבית דברים" אסורה מן התורה, או מדרבנן בלבד. והנה, ברכת מחבר הספר למלווה, תיתכן בשני אופנים. לעיתים, המלווה אינו מבקש ממחבר הספר לברכו, אלא הלווה עצמו מחליט לברך את מיטיבו, ופעמים, המלווה מתנה את מתן ההלוואה בדברי תודה וברכה שיונצחו בספר.

מעתה, אם "ריבית דברים" אסורה מדרבנן בלבד, רשאי מחבר הספר להודות למלווה שהתנה זאת מראש, משום שאיסורי ריבית דרבנן אינם תקפים כאשר ההלוואה ניטלת לצורך מצווה (עי' רמ"א י"ד סי' קע"ב סעי' א'). ומאחר שהמלווה הסכים להלוות את המעות רק בתנאי שיברכוהו עלי ספר, אין איסור ריבית בברכה זו. אולם, אם "ריבית דברים" אסורה מדאורייתא, אדרבה, התניית המלווה בשעת ההלוואה שההלוואה ניתנת בתמורה לברכה בספר, הופכת את הריבית ל"ריבית קצוצה" וודאי שהדבר אסור. להלכה נוקטים רוב הפוסקים שריבית דברים אינה אסורה אלא מדרבנן (עי' תורת הריבית פ"ד אות א' ובדברי סופרים סי' ק"ס סעי' א' ובשערי הגר"ש אלישיב זצ"ל קידושין ח/א ועי' בשו"ת יביע אומר ח"ד י"ד סי' ט').

יתברך פלוני משמים: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מציע לאותם המעוניינים לפרסם את המלווים להם מעות להוצאת הספר, שלא יכתבו ברכה למלווה, אלא יפרסמו עושי מצווה בנוסח הבא: "יתברך פלוני משמים, עבור שהלווה מעות להוצאת ספר זה". נוסח זה, אומר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, כלל אינו נחשב כ"ריבית דברים", משום שאין זו ברכה מאת הלווה, אלא הודעה שללא ספק פלוני יתברך מן השמים על שזכה לקיים מצווה רבה (שו"ת אגרות משה י"ד ח"א סי' פ').

אמירת תודה בעת קבלת הלוואה: בשולחן ערוך הרב (דיני ריבית ס"ט) מבואר: "אפילו לדבר דיבור טוב בשביל הלוואה אסור... או להודות או להחזיק לו טובה". לפיכך, הכריע הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (במכתב המובא בספר דיני ריבית קונטרס אחרון פרק ב' דין י"א להגר"מ שטרנבוך שליט"א), שאף אמירת "תודה רבה" עבור ההלוואה, אסורה היא. אמנם, כתב הגר"י בלוי זצ"ל בספרו ברית יהודה (פי' י"א ס"ק ד') שמנהג העולם לומר למלווה "תזכו למצוות". אף שיש מפקפקים במנהג זה (עי' מנחת שלמה סי' כ"ז), יש ליישבו, שאמירה זו כלל אינה נחשבת כברכה, אלא כאמירה למלווה, שכשם שזכה במצווה זו, כן יזכה לקיים מצוות אחרות, כמאמר חז"ל (אבות פ"ד משנה ב') "מצווה גוררת מצווה".

לעילוי נשמת

הר"ר **אפרים יעקב פולק** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ג' באייר תשד"ם
תנצב"ה

הונצח ע"י
משפחות **פולק, קרפין, ומי זהב** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מלכה מחלה הגר** ע"ה
ב"ר מרדכי זיסקינד ז"ל נלב"ע ג' באייר תשס"ז
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **דוד הגר** הי"ו

דף פג/א השוכר את הפועלים

המעסיק פועל יהודי מקיים מצווה

פרק "השוכר את הפועלים" עוסק ביחסי הגומלין בין הפועל למעבידו. לכד מהלכות חשובות אלו, קיימת הלכה בסיסית בנוגע לשכירת פועלים והעסקתם, והיא, שיש להעדיף שכירת פועל יהודי, כפי שמסופר בגמרא (לעיל ס/ב) על נכרי קשיש אשר שערותיו הלבנות הסגירו את גילו המתקדם, ועקב כך הוא התקשה להתקבל למקום עבודה. לימים, צבע הנכרי את שערותיו, ומצוייד במראהו הצעיר והרענן הוא פנה לחפש עבודה. איתרע מזלו, והוא ביקש להתקבל לעבודה אצל רבא שחיפש משרת, אך רבא דחה אותו על פי דברי המשנה (אבות פ"א מ"ה) "היהו עניים בני ביתך", שבה מיינץ התנא לאדם מישראל להעסיק את **בני עמו כדי שהם יהנו מנכסיו** (רש"י בסוגייתנו ד"ה "ויהיו") [בסופו של דבר התקבל הנכרי ה"צבוע" לעבודה בביתו של רב פפא בר שמואל שלא עמדה בפניו אפשרות להעסיק יהודי, ולאחר זמן מה כאשר הנכרי רחץ את פניו, התגלתה התרמית]. הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י הל' ז) אף מונה כמעלה ראשונה, מבין שמונה מעלות הצדקה, את המעסיק יהודי ועל ידי כך מפרנסו, משום שבאופן זה הוא אינו נזקק לעזרה מהזולת ואינו בוש ונכלם.

גם כאשר יהודי מבקש לעשות עסק או לרכוש חפץ, מוטלת עליו מצווה להעדיף את אחיו היהודים בעשיית עסקים, כפי שדרשו חכמינו ז"ל בתורת כהנים (פר' בהר, ריש פרשתא ג), מדברי הפסוק (ויקרא כה/ד) "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך". אזכור נרחב בספרי הפוסקים להלכה זו, אנו מוצאים בעקבות דברי רבי משה איסרליש זצ"ל, הידוע בכינויו הרמ"א, שנדרש להכנס לעובי הקורה בפרשיה שהסעירה את העולם היהודי.

כשעשיר וונציאני חמד את רווחיו של המהר"ם פדואה: לפני כארבע מאות וחמישים שנה, השקיע יהודי עשיר בשם אלואיזי סכום כסף עתק במטרה להוציא בהידור רב את ספרי הרמב"ם, לאחר הגהתם על ידי מהר"ם פדואה.

עשיר נכרי, מארקו אנטוניו יושניאן שמו, מאילי הדפוס של וונציה באותה תקופה, חמד את הרווחים הרבים שעמדו לקצור מוציאי המהדורה, ולפיכך, הזדרז גם הוא והשקיע ממון רב בההדרת ספרי הרמב"ם. תוך זמן קצר יצאה מהדורתו לאור, תוך שהוא דורש תמורתה מחיר נמוך מן המחיר שדרשו מהר"ם פדואה ושותפו העשיר.

הרמ"א (שו"ת סי' י) נחלץ לעזרתו של המהר"ם פדואה ושותפו, ובמנשר שיצא מטעמו הוא קרא לרכוש את מהדורת מהר"ם פדואה בלבד, שהרי התורה מצווה אותנו להעדיף את **עמיתך**. בסיום אגרתו, אף הטיל הרמ"א חרם ונידוי חמור, על כל הרוכש ספרים במדינה זו ממהדורת מארקו אנטוניו [עיי"ש שגם דן באיסור "יורד לשדה חבירו"].

האם חובה לקנות אצל חנווני יהודי יקרן? אלא, שכתב בעל החפץ חיים זצ"ל (אהבת חסד פ"ה ס"ז, בהגהות נתיב חסד אות י"ב), כי אם המוכר היהודי דורש סכום העולה על המוסכם בשוק, אין כל חובה לקנות אצלו, ואף אם הוא דורש מחיר מקובל, אלא, שמוכר נכרי מוזיל בהרבה את המחיר, אין חובה לקנות אצל היהודי [במקרה של ספרי הרמב"ם ההזולה לא היתה משמעותית].

כמו כן, כתב ה"חפץ חיים" כי גם **המוכר** אינו חייב להוזיל את המחיר עבור יהודי המבקש זאת, כאשר באפשרותו למכור את החפץ לנכרי במחיר רגיל.

שימוש במעשר כספים לתשלום שכרו של פועל יהודי: להלכה זו שהיא אקטואלית, לגבי העדפת בעל מלאכה יהודי, או עוזרת בית יהודיה וכדומה, אנו מוצאים תוספת מעניינת בספרו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א ("תשובות והנהגות" ח"ב סי' תע"ז) שכתב, כי יהודי שבפניו עומדת אפשרות לשכור בעל מלאכה נכרי תמורת שכר, אשר **נמוך בהרבה** מן השכר הנדרש על ידי בעל מלאכה יהודי, רשאי לממן מכספי מעשר את הפרש המחירים הגדול שבין בעלי המלאכה, אם בעל המלאכה היהודי הוא עני, שהרי בכך הוא מקיים מצוות צדקה [עיי"ש שהיתר זה מותנה בכך, שהעדפת הפועל היהודי היא כדי לסייע לו בלבד. אולם, אם הוא מעדיפו גם משום מומחיותו וכדומה, אינו רשאי לממן את שכרו מכספי מעשר].

פנינים

דף עה/ב אילו היה יודע משה רבינו שיהיה ריוח בדבר

מנוחה נכונה...

אמרו חכמינו שהמלווה בריבית לא יקום בתחיית המתים.

וכל כך למה?

אומר היה הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל בדרך הלצה, כי אדם זה התפאר בכך שהוא שוכב על מיטתו ומעותיו מתרבות ללא כל פעולה מצידו. לפיכך במהרה בימינו, כשיגיע זמן תחיית המתים, יבקש אותו מלווה בריבית להקיץ עם יתר אחיו היהודים, אך בת קול תהדהד בחלל קברו ותאמר לו: "מדוע לך לקום ממשכבך? אתה שכב לך, וכספך ימשיך לתפוח..."

בברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
 הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חייג התקשר עכשיו: 3764*

כללי ישראל מתאחד עם יצירת המוכתת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהזוהר הקדוש עם ביאור יהודי ותובנות מאורות לחיים

בתוספת משנה והלכה יומית

ורגן בלבנו מסתוככים מדי יום בהיכלו של רשב"י וזוכים לחיים מאירים

תאחי

רי איד

התנא האלוקי רשב"י קורא לך:

גדולי הדורות גילו כי הזוהר הקדוש משתמש בלשון 'תאחי', כי בלימוד מוסרי הזוהר מתגלה האור וזוכים לחזות בנועם ה' עין בעין

ראשון ראשון בלבד 6 ש"ח חודש

מבצע השקה המצטרפים חדשים משע הבית 19.90 ש"ח